

OSMANLI TÜRKCESİ-II

TAR112

KISA ÖZET

1.ÜNİTE Mezîdüñfîh Masdarlar II

MEZÎDÜÑFÎH MASDARLAR (II)

Mezîdüñfîh Masdarlar'ın Binâları

İñfi'âl - İfti'âl - İf'îlâl – İstif'âl Bâbları ve Düzensiz Şekilleri

İsm-i Fâ'il ve İsm-i Mef'ûlleri ve Düzensiz Şekilleri

Bir önceki ünite de mezîdüñfîh masdarların beş adet veznini görmüştük. Bu ünite de yine mezîdüñfîh masdarları görmeye devam edeceğiz ve kalan dört adet masdarın masdar hali, ism-i fâ'il ve ism-i mef'ûl hâllerini göreceğiz. Bu vezinlerin ayrılarak iki ünite halinde gösterilmesi konu ve anlam bakımından farklı oldukları için değil, konunun uzun olması nedeniyle. Yoksa aralarında dil bilgisi bakımından hiçbir fark yoktur.

İñfi'âl (إِنْفِعَالٌ) Bâbı

Kök harflerin ilkinde (ا) ve (ن), ikincisine (ا) eklenerek oluşturulmuştur. Çoğunlukla dönüşlülük elde etmek üzere kullanılır. Bazen de edilgenlik sağlar. Her iki durumda da geçişsizdir.

إِنْشِرَاحٌ	inşirâh (açılmak, ferahlanmak)	شَرَحَ	şerh (açma, açıklama)
إِنْقِلَابٌ	inkılâb (değişmek)	قَلَبَ	kalb (çevirme, değiştirme)
إِنْجِذَابٌ	incizâb (çekilmek, câzibesine kapılmak)	جَذَبَ	cez b (çekme)

İ'lâl

Ecvef kelimelerde vezin ortadaki (و) harfi (ي)'ye dönüşerek infiyâl (إِنْفِيَالٌ) olur.

إِنْقِيَادٌ	inkiyâd (boyun eğme)	قَوْدٌ	kavd
إِنْسِيَاقٌ	insiyâk (gönderilme, sevk olunma)	سَوَقٌ	sevk

İsm-i Fâ'il

İñfi'âl bâbının ism-i fâ'ili münfa'il (مُنْفَعِلٌ)'dir.

مُنْخَصِرٌ	münhasır (bir şeye mahsus olan)	أَخْصَرَ	inhisâr (bir şeye mahsus olma)
مُنْقَلِبٌ	münkalib (değişen)	أَنْقَلَبَ	inkılâb (değişme)
مُنْجَذِبٌ	müncezib (çekilen)	أَنْجَذَبَ	incizâb (çekilme)
مُنْفَصِلٌ	münfasıl (ayrılan)	أَنْفَصَلَ	infisâl (ayrılma)

İ'lâl

Nakıs'ta münfa'i (مُنْفَعِيٌّ) veznini alır.

مُنْقَضِيٌّ	münkazî (bitmiş, sona ermiş)	أَنْقَضَى	inkızâ (sona erme, tamamlanma)
مُنْزَوِيٌّ	münzevî	أَنْزَوَى	inzivâ

İsm-i Mef'ûl

İñfi'âl bâbının ism-i mef'ûlü yoktur.

İfti'âl Bâbı (اِفْتِئَالَ)

Bu bâb masdarları dönüştü ve geçişsiz yapmak için kullanılır. Bazen de geçişli kelimeler elde edilir. Birinci aslı harfin önüne (اِ), sonrasına (ت) ve ikinci harften sonra (اِ) ilâvesiyle elde edilir.

اِعْتَبَارٌ	i'tibâr	عبرت	ibret
اِفْتِرَاقٌ	iftirâk (ayrılmak, dağılmak)	فرقت	firkat (ayrılık)
اِمْتِنَاعٌ	imtinâ' (çekinme, istememe)	منع	men' (durdurmak, bırakmamak)
اِنْتِظَارٌ	intizâr (gözlemek, beklemek)	نظر	nazar (bakmak, düşünmek)

İfti'âl bâbına giren sülâsî mücerred masdarların ilk harfine göre vezindeki (ت) 'de bazı değişiklikler meydana gelir. ض, ط, ظ harfleri ile başlayan kelimelerde (ت) harfi kalınlaşarak (ط) harfine dönüşür.

İ'îlâ

Asli ilk harfi (و) veya (ی) olan kelimelerde (misal) vezin itti'âl (اِتِّعَالَ) olur.

اِتِّطَانٌ	ittitân (vatan edinme)	وطن	vatan
اِتِّحَادٌ	ittihâd (birleşmek, aynı fikirde olmak)	وحدت	vahdet (birlik, teklik)

Ecvefte vezin iftiyâl (اِفْتِيَالَ) şeklinde olur.

اِشْتِيَاقٌ	iştîyâk (arzu, şevk, özlemek)	شوق	şevk
اِغْتِيَاذٌ	i'tiyâd (huy, âdet edinmek)	عود	avd (dönme, geri gelme)

Nâkista ise son harfi (و) ve (ی) olanlar (ء)'ye dönüşerek ifti'â (اِفْتِيَا) veznini alır.

اِنْتِفَا	intifâ (uzağa sürülmek)	نفي	nefy (sürgün etmek)
-----------	-------------------------	-----	---------------------

İsm-i Fâ'il

İfti'âl bâbının ism-i fâ'ili müfte'il (مُفْتَعِلٌ) şeklindedir.

مُنْتَسِبٌ	müntesib (intisab eden, alâkası olan)	انتساب	intisâb (bir yere, bir kimseye mensup olmak)
مُمْتَنِعٌ	mümteni' (çekinen, imkânsız)	امتناع	imtinâ' (çekinme, istememe)
مُشْتَمِلٌ	müştemil (kavrayan, içine alan)	اشتمال	iştîmâl (içine almak, kaplamak)
مُنْتَقَلٌ	müntakal (göç eden, taşınan)	انتقال	intikâl (nakletmek, göçmek, bulaşmak)

İ'îlâ

misalde mütte'il (مُتْتَعِلٌ)

مُتَّفِقٌ	müttefik	اتفاق	ittifâk
-----------	----------	-------	---------

ecvefte müftâl (مُفْتَالٌ)

مُخْتَارٌ	muhâtâr (seçilmiş olan)	اختيار	ihtiyâr (seçmek)
-----------	-------------------------	--------	------------------

İsm-i Mef'ûl

İftîâl bâbının ism-i mef'ûlü müfte'al (مُفْتَعَلٌ) şeklindedir.

مُكْتَسَبٌ	mükteseb (kazanılmış, elde edilmiş)	اكتساب	iktisâb (kazanmak, elde etmek)
مُتَمَسِّنٌ	mültemes (kayırlan)	التماس	iltimâs (tavsiye, kayırmak)
مُشْتَرَكٌ	müşterek (birlikte, ortak kullanılan)	اشتراك	iştirâk (ortaklık etmek)
مُنْتَحَبٌ	müntehab (seçilmiş)	انتخاب	intihâb (seçmek)

müzaaf ve ecvef ism-i fâil ile aynı şekildedir.

misâldc mütte'âl (مُتَعَلٌ) olur.

مُتَّحِدٌ	müttehad (üzerinde birleşilen)	اتحاد	ittihâd
-----------	--------------------------------	-------	---------

İf'ilâl (اِفْعَالٌ) Bâbı

İf'ilâl bâbında ilk aslî harfin önündeki (ا) zâiddir. Sondaki aslî harf arasına bir zâid (ا) alarak tekrâr eder. Bu bâbdaki kelimeler geçişsiz olurlar. Çoğunlukla renk ve vücuttaki eksik ve kusurları bildirmeye yararlar. Osmanlı Türkçesi'nde diğer sülâsi mezidünfihlere göre kullanımı oldukça azdır.

اصْفِرَارٌ	isfirâr (sararmak)	صفرت	sufret (sarılık)
اِحْمِرَارٌ	ihmirâr (kızarmak)	خمرت	humret (kırmızılık)
اعْوِجَاجٌ	i'vicâc (eğri olmak)	عوج	ivec (eğri, çarpık)

İsm-i Fâ'il

İf'ilâl bâbının ism-i mef'ûlü müf'all (مُفْعَلٌ) şeklindedir.

مُغْبِرٌّ	mugberr (gücenmiş)	اغبرار	iğbirâr (güçendirme)
مُبْيِضٌ	mübyazz (beyazlaşan)	ايبضاض	ibyizâz (beyazlama, ağarma)

İsm-i Mef'ûl

Bu bâbda İsm-i mef'ûl kullanılmamaktadır.

İstif'âl Bâbı (اِسْتِفْعَالٌ)

Bu bab sülâsi masdardaki ilk aslî harften önce (ا), sin ve te harfi eklenmesi, ikinci aslî harften sonra da (ا) eklenmesi ile oluşturulur. Bu bâbdaki kelimeler çoğunlukla geçişlidir.

اِسْتِخْدَامٌ	istihdâm (hizmette kullanma)	خدمت	hıdmet (hizmet)
اِسْتِيفْسَارٌ	istifsâr (sorma, sorup anlama)	فسر	fesr (beyan etmek, açıklamak)
اِسْتِبدَالٌ	istibdâl (değiştirmek, değiştirilmek)	بدل	bedel
اِسْتِكْمَالٌ	istikmâl (olgunlaştırmak)	كمال	kemâl (olgunluk)

Bu bâbdaki kelimelerin bazıları talep etmek manasını taşır.

اِسْتِغْلَامٌ	isti'lâm (bilgi talep etmek)	علم	ilm (bilmek)
اِسْتِمْدَادٌ	istimdâd (yardım istemek)	مدد	meded (yardım)

i'âl

(ا) ve (و) ile başlayan kelimelerde (mehmûzü'l-fâ ve misâl) vezin istifâl (اِسْتِفَالٌ) şeklindedir.

اِسْتِيْذَانٌ	istizân (izin istemek)	اِذْنٌ	izn
اِسْتِيْجَارٌ	isticâr (kiralamak)	اِجْرَةٌ	ücret
اِسْتِيْضَاحٌ	istizâh (açıklama istemek)	وُضُوْحٌ	vuzûh (açıklık)
اِسْتِيْطَانٌ	istitân (vatan edinmek)	وَطَنٌ	vatan

Ecvefte vezin istifâle (اِسْتِفَالَةٌ) şeklinde olur.

اِسْتِيْقَامَةٌ	istikâmet (doğruluk)	قِيَامٌ	kiyâm (ayakta durmak)
اِسْتِيْدَامَةٌ	istidâme (devamını isteme)	دَوَامٌ	devâm

İsm-i Fâ'il

İstif'âl bâbının ism-i fâ'ili müstef'îl (مُسْتَفْعِلٌ) veznidir.

مُسْتَهْلِكٌ	müstehlak (tüketici)	اِسْتِهْلَاكٌ	istihlâk (boş yere harcamak, tüketmek)
مُسْتَكْتَبٌ	müstektib (söyleyerek yazdıran)	اِسْتِكْتَابٌ	istiktâb (söyleyerek yazdırma)
مُسْتَلْزِمٌ	müstelzim (lâzım olan)	اِسْتِلْزَامٌ	istilzâm (gerekli olmak, gerektirmek)
مُسْتَنْسِخٌ	müstensih (yazıyı çoğaltan)	اِسْتِنْسَاخٌ	istinsâh (nüshasını yazmak, kopyalamak)

i'âl

Muzâ'afda müstefî' (مُسْتَفْعٍ) şeklindedir.

مُسْتَحِقٌّ	müsteħikk (hak etmiş, kazanmış)	اِسْتِحْقَاقٌ	istihkâk (kazanılan, hak edilen)
مُسْتَبِدٌّ	müstebidd (despot)	اِسْتِبْدَادٌ	istibdâd (keyfi idare, zulüm ve tahakküm)

İsm-i Mef'ûl

İstif'âl bâbının ism-i mef'ûlü müstef'al (مُسْتَفْعَلٌ) şeklindedir.

مُسْتَفْهَمٌ	müstefhem (anlaşılan)	فَهْمٌ	fehmi (anlama)
--------------	-----------------------	--------	----------------

i'âl

Muzâ'afda vezin müstefâ' (مُسْتَفْعَاءٌ) şeklindedir.

مُسْتَدَلٌّ	müstedell (delille ispat edilmiş)	دَلَالَةٌ	delâlet
مُسْتَعْمَدٌ	müstemedd (kendisine yardım edilen)	مَدَدٌ	meded (yardım)
مُسْتَقَرٌّ	müstekarr (karar bulan, kararlı)	قَرَارٌ	karâr

Ecvefte müstefâl (مُسْتَفْعَالٌ) şeklindedir.

مُسْتَشَارٌ	müsteşâr (kendisine iş danışılan)	مَشْوَرَةٌ	meşveret (danışma, konuşup anlaşma)
-------------	-----------------------------------	------------	-------------------------------------

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/osmanli-turkcesi-ii-ady212u?search=tar112u>